



column **Stijn Fens**

## Er is nog niets verloren, katholieken van Nederland

**D**e stemming in ons land doet euforisch aan. Op straat wordt weer gegeten en gedronken dat het een lieve lust is.

Ook de kerken mogen weer meer mensen toelaten, ze kunnen van dertig naar zestig mensen. De rooms-katholieke kerk houdt het aantal toegestane gelovigen bij vieringen in kleine kerken voorlopig nog even op vijftig. Voor grotere kerkgebouwen met meer dan driehonderd reguliere zitplaatsen geldt dat maximaal 15 procent daarvan mag worden benut. Dat wordt nog rekenen. Misschien kan de apostel Thomas, patroonheilige van de landmeters, hier nog iets in betekenen.

In tegenstelling tot de wereld om hen heen, lijkt er onder de katholieken van euforie over de terugkeer naar het aan hen toegewezen Godshuis nog geen sprake. De rooms-katholieke kerk in ons land is verzwakt uit de coronacrisis gekomen, ook omdat er al

**Het standbeeld van Schaepman werd steeds groter. Een monument van Noord-Koreaanse proporties.**

sprake was van onderliggend lijden. De toestand van de kerk liet al te wensen over en dan hakt zo'n virus er ook nog eens flink in. Nu zakt de Moederkerk zelfs af en toe even weg en droomt dan van haar rijke verleden dat in brokstukken om haar heen ligt.

*Een doodsche stilte als der woestijnen  
Zweeft hoorbaar om der zuilen top,  
Daalt van der koepels breede lijnen,  
Stijgt van 't bedekt plaveisel op ...*

Dit zijn dichtregels van Herman Schaepman (1844-1903), de Twentse priester-dichter; in de tweede helft van de negentiende eeuw een groot katholiek emancipator. Dat woord is trouwens bijna vergeten: emancipator. Schaepman zelf lijkt niet vergeten. Overal in ons land zijn er Dr. Schaepmanlanen en Dr. Schaepmanstraten. Maar hoeveel bewoners weten nog wie hij was?

In Schaepmans geboorteplaats Tubbergen staat nog altijd een uit 1927 daterend standbeeld van hem. Een paar weken geleden was ik daar in de buurt en besloot ik erheen te rijden om Schaepman een bezoek te brengen.

Het standbeeld bleek lastig bereikbaar met de auto. Zo ontbeerde het

monument een parkeerplaats voor personenauto's en toeristenbussen. Er schuin tegenover was weliswaar een zuivelhandel waar ruimte was om mijn auto te parkeren, maar ja, misschien was de eigenaar daarvan wel een ander geloof toegedaan en zat hij niet te wachten op nieuwsgierige toeristen als ik. Ik zette mijn auto een paar straten verderop neer en liep via een voetgangerstunnel terug naar het monument dat zich in de verte op een heuvel aandiende. Hoe dichterbij Schaepman kwam, des te groter het standbeeld werd. Dit was een monument van Noord-Koreaanse proporties. Waarvan zelfs Kim Jong-un zou zeggen: 'Je kunt ook overdrijven'.

Toen ik eenmaal voor hem stond, was ik nog steeds onder de indruk. Daar stond de emancipator die uitkeek over een wereld die al lang niet meer de zijne was. Het brons van het beeld was door de tijd aangetast, maar voor de rest straalde Schaepman vooral strijdbaarheid uit. Niet voor niets had hij zijn rechtervuist gebald. Op de voorkant van de granieten sokkel prijkte zijn wapen (met daarin een ganzenveer) en Schaepmans beroemde devies 'Credo pugno' (ik geloof, ik strijd).

In het gemeentehuis van Tubbergen bleek zich nog het Dr. Schaepman-centrum te bevinden. Dat moest ik natuurlijk ook zien. Helaas vertelde de receptionist daar dat het Schaepman-centrum was teruggebracht tot een Schaepmanhoekje. 'Vanwege de coronapandemie, begrijpt u wel'.

Dat hoekje bleek een vitrine te zijn met daarin onder meer het dodenmasker van Schaepman en een sigarenkoker in schildpad uitgevoerd en met onder meer goud, zilver en parelmoer ingelegd. Een geschenk van paus Pius IX aan Schaepman. Allemaal mooi hoor, maar ik liep toch een beetje teleurgesteld het gemeentehuis van Tubbergen uit. Was dit nou alles wat er van het Dr. Schaepmancentrum zou overblijven?

Je mag hopen van niet. Zoals je ook mag hopen dat de katholieke kerk in ons land niet definitief verwordt tot een monument waar je moeilijk je auto kwijt kan; een Fremdkörper in een landschap dat voorgoed veranderd is. Een vitrine in het gemeentehuis. De vraag is of de katholieken van Nederland zich zullen neerleggen bij deze neergang van hun kerk. Of zullen ze de coronacrisis aangrijpen als een nieuw begin? Dat laatste vereist een gezonde omgang met het verleden, moed en creativiteit bij de kerkleiding en een gezonde portie vechtlust bij alle gedoopten.

Er is nog niets verloren, katholieken van Nederland. Dus bal die vuist en zeg het Schaepman na: 'Ik geloof, ik strijd'.

## Lockdownfilosofie

# 'Geen mens kan leven tussen oorzaken'

In de verwarring en de vragen die de coronacrisis heeft opgeroepen, kan filosoof Hannah Arendt (1906-1975) helpen om antwoorden te vinden, ontdekte filosoof Tanny Dobbelaar.

tekst **Tanny Dobbelaar**  
illustratie **Nanne Meulendijks**

**M**

et verkleumde handen aten we onze boterhammen op een bankje. We keken langs de wuivende grassen van de Piet

Oudolftuin naar het perfect gecomponeerde gebouw van Museum Voorlinden. Het was na de eerste intelligente lockdown, vóór de tweede. De musea waren sinds kort geopend, cafés en restaurants nog steeds dicht.

We hadden de hele riedel doorstaan, mondkapje op, desinfectie van de handen, afstand houden, kaartjes in een time-slot reserveren. Ach, al hadden we onze blote lijven met goudverf moeten beschilderen, dan hadden we dat gedaan, als we maar konden gaan kijken naar kleuren en vormen, betoverende, grappige en soms ook dodelijk saaie, zelfingenomen kunst.

Mijn vriendin, ouderenspecialist, had vandaag haar vrije dag bevochten op de genadeloze roosters van het verpleeghuis, met zijn tekort aan artsen, een teveel aan patiënten en een overvolle 'coronavleugel'. Bezoekers van haar verpleeghuis worden tegenwoordig in de hal opgevangen door jonge mensen die in opleiding zijn tot stewardess: zo kunnen ze goed oefenen in omgaan met agressie.

Mijn vriendin en ik hadden elkaar maanden niet gezien. Terwijl we van schilderij naar schilderij liepen, bespraken we de invloed van de lockdown op ons leven.

'Wij van de witte jassen moeten ook maar eens gaan klappen', zei mijn vriendin de ouderenspecialist. 'Applaus voor theater, voor musea, voor muziek. Ik kan me wel de hele week uit de naad werken, maar waar doe ik het voor als musea gesloten blijven? Ik heb ook mijn voeding nodig!'

Het zou geweldig zijn geweest als de witte jassen haar idee hadden uitgevoerd. In plaats daarvan bleef de gezondheidszorg gereduceerd tot aantallen zieken op de ic, aantallen doden, percentages positieve testen en de fameuze R die maar stijgt en daalt, gevolgd door geestdodende discussies over diezelfde cijfers. Waarom was dit allemaal zo onverdraaglijk?

Onverwacht gaf Hannah Arendts onvoltooide en laatste werk *Het Leven van de geest* – dat onlangs opnieuw werd uitgebracht – me een mogelijk antwoord. In dat absoluut moeilijk leesbare boek, ondanks onverwacht ironische terzijdes, trof ik zinnen en concepten die me helpen om deze tijden ietsje beter te begrijpen.

'Geen mens kan leven tussen oorzaken', schrijft Arendt als ze onderscheid maakt tussen waarheid en betekenis. In deze tijden van Viruswaarheid doet dat onderscheid wellicht wat ouderwets aan – heeft niet iedereen zijn eigen waarheid? Maar Arendt is minder geïnteresseerd in wat je kan kennen of weten dan in de manier waarop het denken vorm krijgt.

Waarheid zoeken is volgens haar een zaak van het gezond verstand dat opereert op een veld van feiten en oorzaken, zoals in de wetenschap. Die formuleert concrete vragen waar in principe een afdoend antwoord op mogelijk is.

Betekenis daarentegen komt van de rede die zichzelf juist onbeantwoordbare vragen stelt. Het dagelijks leven produceert ervaringen die we met ons verstand niet aankunnen. Dan treedt de rede in werking: die zoekt naar betekenis en genereert nieuwe vragen, verhalen en ideeën die meestal niet zo praktisch zijn, maar die je het gevoel geven dat je leeft. Denken is niet altijd even nuttig, maar het gebeurt, zegt Arendt. Denken maakt ons menselijk.

Haar onderscheid tussen waarheid en betekenis komt van pas als je naar coronade-